

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-70-2-198>

Василь Чернець

*доктор філософії, професор,
лауреат Державної премії в галузі науки і техніки,
проректор з інформаційної роботи та зв'язків з громадськістю
Національної музичної академії імені П. І. Чайковського
(Київ, Україна)*

Vasyl Chernets

*Doctor of Philosophy, Professor,
Laureate of the State Prize in Science and Technology,
Vice-Rector for Information Work and Public Relations
of the Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music
(Kyiv, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2557-7846>

© Чернець В., 2025.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЯК АКТ СПІВТВОРЕННЯ:

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ АВТОРСТВА У МИСТЕЦТВІ

***Анотація.** Проаналізовано філософські аспекти категорії авторства у мистецтві та її трансформацію від традиційного розуміння як індивідуального акту творення до сучасної концепції колективного співтворення. Досліджено інтерпретацію як активний творчий процес, що надає мистецькому твору нових смислів і перетворює глядача на співучасника художнього акту. Розкрито вплив культурного досвіду, контексту й особистісного залучення інтерпретатора на формування змісту твору, а також роль цифрової епохи у демократизації мистецького процесу. Обґрунтовано значення інтерпретації як невід'ємної умови буття мистецтва у культурному просторі.*

***Ключові слова:** авторство, інтерпретація, співтворення, філософія мистецтва, культурний контекст.*

Упродовж століть автор поставав як носій унікального задуму, джерело ідеї, що втілена у завершеному продукті – художньому творі. Така позиція утверджувала ієрархічну модель взаємин, де інтерпретатор мав лише «відчитати» вже наявний зміст. Однак у сучасному філософському і культурному дискурсі ця парадигма зазнала істотних змін.

Сучасне мистецтво дедалі частіше розглядається як процес, відкритий до діалогу, взаємодії та переосмислення. У цьому контексті інтерпретація набуває статусу повноцінного творчого акту. Вона не просто відтворює наміри автора, а співтворить у нових культурних, соціальних, особистісних координатах. Глядач чи читач перестає бути пасивним спостерігачем – він стає активним

співучасником художнього процесу. Це зумовлює необхідність глибшого філософського аналізу категорії інтерпретації, її співвідношення з авторством та специфікою мистецтва як живого комунікативного явища. Відтак, інтерпретація розглядається не як додаток до мистецтва, а як органічна частина його буття – акт, у якому мистецький твір набуває нових смислів і продовжує своє існування. У класичній філософії авторство тісно пов'язувалося з поняттям геніальності та індивідуального духу. Автор виступав як єдине джерело смислу, який мав бути зафіксований у творі та правильно прочитаний. У центрі уваги перебував намір митця, а роль глядача або читача зводилась до спроби «вгадати» цей намір. Мистецтво у такому підході набувало статусу завершеного і закритого об'єкта.

З розвитком філософії культури, естетики та герменевтики з'являється нове бачення твору мистецтва як відкритого тексту, в якому інтерпретація перестає бути вторинною функцією – вона стає активною формою творчої співучасті. У цьому підході важливими є не лише характеристики самого твору, але й досвід, контекст і світогляд інтерпретатора.

Інтерпретація у сучасному мистецтві часто не обмежується інтелектуальним аналізом – вона включає емоційне залучення, особистісний досвід, асоціативне мислення. І глядач стає не просто реципієнтом, а співучасником художнього процесу. Мистецький твір постає як динамічна структура, сенси якої не є раз і назавжди фіксованими. Таким чином, кожна інтерпретація стає новим варіантом твору, новою формою його існування у культурному просторі.

У цифрову епоху традиційні уявлення про автора та його роль у створенні твору зазнають ще більшого переосмислення. Візуальне, інтерактивне, перформативне мистецтво вимагає залучення публіки до формування смислів у реальному часі. Автор більше не є центром – він радше виступає ініціатором творення, який відкритий до взаємодії, змін і трансформацій. Це сприяє демократизації мистецького процесу, де кожен може виступити співтворцем.

У контексті сучасної філософії культури мистецтво є частиною живого культурного процесу. Культура функціонує не лише як сукупність творів, а як

процес комунікації, де автор, глядач і експерт співпрацюють у формуванні смислу. Інтерпретація є способом актуалізації твору в сучасному контексті, а авторство – як багаторівнева взаємодія. Мистецтво можемо розглядати як форму духовного буття, де авторство не обмежується лише творцем, а включає взаємодію з глядачем та культурним контекстом. У статті «Держава і культура: онтологічний аспект» Чернець В.Г. зазначає, що культура є живим організмом, який розвивається через взаємодію різних суб'єктів, включаючи митців, інтерпретаторів та суспільство в цілому [5]. Він підкреслює, що інтерпретація мистецьких творів є невід'ємною частиною культурного процесу, де глядач стає співтворцем. Таким чином, авторство в мистецтві є колективним процесом, що включає як творця, так й інтерпретатора, які разом формують культурний зміст твору.

Також не менш важливими постають атрибуції та експертизи процесів, що не лише визначають авторство, але й сприяють глибшому розумінню твору в контексті культурної спадщини. Це підкреслює те, що інтерпретація є динамічним процесом, який об'єднує минуле та сучасне, автора та глядача [6].

Таким чином, концепція авторства у філософії мистецтва трансформується від індивідуального акту творення до колективного процесу співтворення, де інтерпретація відіграє ключову роль у формуванні культурного значення і потенціалу мистецького твору.

Поняття авторства у мистецтві є динамічним і багатогранним. Його трактування змінюється разом із трансформаціями культурного простору, соціального досвіду та філософського осмислення природи творчості. У сучасному гуманітарному дискурсі автор уже не розглядається як єдине джерело смислу.

А інтерпретація виступає не як вторинна ланка після створення, а як практично рівнозначна складова художнього процесу. Бо у взаємодії, навіть у взаємоіснуванні з твором глядач, слухач чи читач здійснює акт співтворення, у якому зміст отримує нові сенси, модифікації та контекстуальні нашарування. Водночас такий підхід підкреслює важливість культурного досвіду

інтерпретатора, його здатності взаємодіяти з твором на глибшому, особистісному рівні.

У цьому контексті авторство перестає бути суто індивідуальним актом. Воно охоплює не лише митця, але й кожного, хто вступає у діалог з твором. Мистецтво постає як комунікативне середовище, в якому взаємодіють різні суб'єкти – творець, глядач, культура. Ця взаємодія надає твору гнучкості, життєздатності, неодмінно поглиблюючи його зміст.

Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти природу мистецтва як явища, що живе лише у процесі постійного осмислення. Інтерпретація у цьому випадку є не лише способом розуміння, але й способом буття мистецтва в культурі. Вона є необхідною умовою, що забезпечує його актуальність, дієвість й здатність говорити з кожним поколінням зрозумілою і завжди сучасною мовою.

Список використаних джерел

1. Гадамер, Г.-Г. Істина і метод: основи філософської герменевтики / пер. з нім. – К. : Юніверс, 2000. – 560 с.
2. Гегель, Г. В. Ф. Естетика. Т. 1–3 / пер. з нім. – К. : Мистецтво, 1971. – 890 с.
3. Дерріда, Ж. Структура, знак і гра в дискурсі гуманітарних наук // Філософська думка. – 2000. – № 5. – С. 75–84.
4. Кант, І. Критика здатності судження / пер. з нім. – К. : Юніверс, 2000. – 412 с.
5. Чернець, В. Г. Держава і культура: онтологічний аспект // Культура і сучасність. – 2012. – № 1. – С. 5–11.
6. Чернець, В. Г. Наукова атрибуція творів мистецтва, експертиза та оцінка культурних цінностей : зб. матеріалів наук.-практ. конф., 26 квітня 2019 р. / за ред. В. Г. Чернеця. – К. : Інститут культурології НАМ України, 2019. – 236 с.

Interpretation as an Act of Co-Creation: Philosophical Aspects of Authorship in Art

Abstract. *The philosophical aspects of authorship in art and its transformation from the traditional understanding as an individual act of creation to the modern concept of collective co-creation are analyzed. Interpretation as an active creative process that grants new meanings to an artwork and turns the viewer into a co-participant of the artistic act is studied. The influence of cultural experience, context, and personal engagement of the interpreter in shaping the meaning of a work, as well as the role of the digital era in democratizing the artistic process are highlighted. The significance of interpretation as an essential condition for the existence of art in the cultural space is substantiated.*

Keywords: *authorship, interpretation, co-creation, philosophy of art, cultural context.*